

- Намагайтеся зрозуміти значущість важливих організаційних символів (гасла, символіка).

- Прислухайтесь до історій, що розповідають в підрозділах, аналізуйте, хто їх герої і що ці історії відображають в культурі організації.

- Періодично створюйте нові організаційні традиції для передачі з їх допомогою базових ідеалів і посилення культури.

Головний критерій ефективності культури організації – це те, в якому ступені культивована організаційна культура підтримує стратегії розвитку професійної діяльності, в якій мірі вона допомагає досягненню цілей поліції. Це відповідальність керівництва всіх рівнів і в першу чергу – вищого керівництва. Якщо «скидати» цю відповідальність на виконавців, які не мають важелів реальної влади, то є загроза перейти до чисто формального виконання роботи, яка не може дати бажаного результату.

Список бібліографічних посилань

1. Бандурка А. М., Землянская Е. В. Психология руководителя : монографія. Харьков : Золотая миля, 2013. 720 с.

2. Землянська О. В. Організаційна культура підрозділу поліції, її функції та проблема формування // Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 7 квіт. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 111–114.

3. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.

4. Шейн Э. Х. Организационная культура и лидерство. СПб. : Питер, 2002. 437 с.

Отримано 05.03.2018

УДК [351.74:2](438)

Олексій Станіславович ПРОНЕВИЧ,

головний науковий співробітник

центру вивчення проблем адаптації законодавства України

до законодавства ЄС юридичного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

доктор юридичних наук, професор

ІНСТИТУТ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО НЕГОЦІАТОРА ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: АНАЛІЗ ПОЛЬСЬКОГО ДОСВІДУ

Автором осмислено притаманний польській національній поліцейській системі феномен поліцейського неогоціатора. Проблема розглянута у контексті з'ясування специфіки організації роботи поліції з нейтралізації окремих кризових ситуацій, що містять загрозу для життя і здоров'я людини.

Особлива увага приділена з'ясуванню специфіки нормативно-правового регулювання переговорної діяльності поліції та визначенню профілю професійної компетентності поліцейських негоціаторів.

Полісемантична категорія «негоціація» (від лат. negotiation – переговори, обговорення умов, подолання перепон/ускладнень) у широкому сенсі тлумачиться як діалог між двома або більше людьми/сторонами, спрямований на усунення розбіжностей у поглядах/позиціях щодо способу дій і вироблення консолідованого рішення, ґрунтованого на обопільному урахуванні інтересів. Негоціація є відкритим двостороннім процесом інтенсивної комунікації, цивілізованим засобом досягнення компромісу [1, с. 116]. Фахівці виокремлюють три основні типи негоціації, а саме: бізнесову; небізнесову; юридично-дипломатичну. Примітно, що притаманна державному сектору юридично-дипломатична негоціація у свою чергу поділяється на політичну, дипломатичну, судову та поліцейську. Поліцейська негоціація визначається як переговори, що відбуваються в умовах існування високої вірогідності ризику для життя і здоров'я багатьох людей, а іноді й власності, за участю уповноважених представників поліції, які за професійними та особистісними якостями здатні ефективно здійснювати між персональну комунікацію з особами психопатичного та/або соціопатичного типу. Мета поліцейської негоціації («розмови на межі життя і смерті») полягає у розв'язанні кризової ситуації, забезпеченні публічної безпеки та особистої безпеки людини.

Уперше в Європі про запровадження фахової поліцейської негоціації було заявлено у вересні 1972 році, коли в аеропорту Мюнхена при спробі звільнення загинули представники ізраїльської олімпійської збірної, утримувані як заручники членами терористичної палестинської організації «Чорний вересень». Суттєві зрушення у зазначеній царині в більшості європейських країн відбулися лише останнім часом. В Україні також нещодавно здійснено спорадичні спроби запровадження поліцейської негоціації (так, в липні 2017 року у складі Головного управління Національної поліції у м. Києві створено відділ превентивної комунікації («діалогової поліції») чисельністю 12 працівників, уповноважених здійснювати комунікацію з організаторами масових заходів, запобігати конфліктним ситуаціям, роз'яснювати правові наслідки вчинення правопорушень [2]). Вважаємо, що неабияку цінність для вітчизняного правоохоронного співтовариства складає досвід Республіки Польща, яка досягла успіхів у реформуванні системи охорони правопорядку та належить до трьох держав-членів ЄС, уповноважених в рамках проекту ATLAS розробляти уніфіковані європейські стандарти здійснення поліцейської негоціації.

Основи поліцейської негоціації у Республіці Польща було закладено на початку 90-х років XX століття. Перша спеціалізована секція негоціації постала 1 вересня 1991 року у складі

антитерористичного відділу Комендатури столичної поліції. 1994 року до США було направлено п'ятнадцять польських поліцейських для проходження спеціального навчального курсу поліцейської неогоціації, що сприяло закладенню підвалин національної системи підготовки поліцейських неогоціаторів (переговірників). Упродовж 1996–1997 років було підготовлено 110 поліцейських неогоціаторів. Щоправда, згодом в умовах плінності кадрів та нерозвиненості відповідної нормативно-правової бази їх чисельність стрімко зменшилася до 10 осіб. Належна увага цій проблемі була приділена після 2000 року. Як наслідок, було створено секцію неогоціації бюро антитерористичних операцій Головної комендатури поліції (7 штатних посад поліцейських неогоціаторів), в кожній комендатурі воеводської поліції запроваджено посади координаторів поліцейської неогоціації, у територіальних підрозділах поліції підготовлено близько 300 позаштатних неогоціаторів (цю діяльність поєднують з виконанням службових обов'язків за основним місцем роботи). Девізом служби визначено вислів «Людина понад усе», а емблемою обрано глобус з тріщиною та літерою N посередині (символізує надломлений світ винуватця кризової ситуації і місію фахівця-поліцейського щодо сприяння його відновленню).

Згідно з пунктом 2 розпорядження Головного коменданта поліції від 26.03.2002 № 4/02 «Про форми та методи виконання поліцейських неогоціацій» поняття «поліцейська неогоціація» визначено як комунікація між особою, яка спричинила кризову ситуацію, і поліцейським неогоціатором з метою розв'язання кризової ситуації. Негоціація здійснюється з використанням двох методів, а саме: розмови із застосуванням технічних засобів; безпосередньої розмови за умови належного забезпечення безпеки. До «кризових ситуацій» віднесено події, пов'язані із: захопленням та утриманням заручників; заявою особи про намір вчинити суїцид; погрозою злочинця застосувати стосовно людей або майна вогнепальну зброю, небезпечні пристрої або матеріали (все частіше поліцейські неогоціатори залучаються до участі у превентивно-інтервенційних заходах, пов'язаних із соціальними протестами і захопленням об'єктів). Негоціатором може бути лише поліцейський, який опанував організований Головною комендатурою поліції навчальний курс з неогоціації. Комендант воеводської поліції веде облік осіб, які проходять службу «у зоні його територіального обсягу діяльності» в спеціалізованих організаційних одиницях у справах неогоціації або інших організаційних одиницях. При виникненні передбачених розпорядженням Головного коменданта поліції кризових ситуацій переговори повинні проводитися групою фахівців, до складу якої входять поліцейські неогоціанти та, відповідно до потреб, інші особи, чий знання і вміння необхідні для належного ведення неогоціації. Зasadничо переговорна група повинна виконувати свої завдання у такому складі: командир-координатор групи; неогоціатор № 1; неогоціатор

№ 2; неогоціатор № 3; неогоціатор № 4; консультант (водночас у разі неможливості сформувати повну переговорну групу допускається використання групи у складі щонайменше трьох осіб, – командира та двох неогоціаторів). Поліцейські, які входять до складу групи неогоціаторів, виконують такі завдання: командир-координатор групи – визначає завдання та здійснює нагляд за їх виконанням; взаємодіє з керівником заходу/поліцейської операції; постійно інформує керівника заходу/поліцейської операції про процес неогоціації; узгоджує з керівником заходу/поліцейської операції положення, істотні для комунікації між неогоціатором та особою, яка спричинила кризову ситуацію; інформує неогоціаторів про рішення керівника заходу/поліцейської операції щодо проведення переговорів; отримує інформацію, необхідну для належного ведення переговорів; складає звіт про перебіг переговорів, який разом з картою неогоціації невідкладно надсилається після завершення переговорів до організаційної одиниці у справах неогоціації комендатури воєводської поліції. Негоціатор № 1 встановлює контакт та проводить переговори з особою, яка спричинила кризову ситуацію. Негоціатор № 2 надає допомогу неогоціаторові № 1 у проведенні переговорів, а за необхідності його замінює. Негоціатор № 3 документує хід неогоціації в карті переговорів, передає інформацію по лінії командира переговорної групи, надає допомогу у проведенні переговорів. Негоціатор № 4 складає детальні ситуаційні таблиці та сприяє проведенню переговорів. Консультант надає необхідну фахову допомогу. Склад переговорної групи та її керівник визначаються комендантом воєводської поліції або уповноваженою ним посадовою особою. Оперативний черговий комендатури воєводської поліції повідомляє призначених до складу переговорної групи осіб про необхідність розпочати переговори і направляє групу до місця, визначеного керівником заходу/поліцейської операції. Рішення про початок і завершення переговорів приймає одноосібно керівник заходу/поліцейської операції [3].

Відповідно до чинних стандартів поліцейським неогоціатором може стати будь-який поліцейський, який перебуває на постійній службі в поліції, має мінімум три роки вислуги, не займає керівної посади та добровільне виявляє відповідне бажання. Кандидати повинні пройти поглиблене психологічне обстеження (тестування, співбесіду). Всупереч поширеній думці кандидати не зобов'язані мати психологічну освіту(навпаки, поліцейсько-неогоціаторна догма визнає недоцільність абсолютизації цієї вимоги, тому що йдеться не стільки про опанування психологічними техніками і практиками, скільки про емоційну стабільність і інтелектуальну спроможність людини, її здатність завойовувати довіру опонента та просувати соціально акцептований сценарій в умовах контрольованого стресу). Після кваліфікаційного провадження особа відряджається до Національного центру підготовки

поліції в Легіоново або Вищій школі поліції в Щитно для проходження 10-денного базового навчального курсу. Теоретична складова програми підготовки залишається незмінною [4]. Натомість постійно коригуються фабули проблемних ситуацій, оскільки основою навчання є моделювання конкретних випадків і пошук оптимальних варіантів реагування (принагідно наголосимо, що повна алгоритмізація дій негодіатора вважається неприйнятною, оскільки потенційно призводить до вихолощення творчої здатності коректно реагувати на нештатні ситуації). Курсанти опановують уніфіковані практики, методики та техніки діяльності, що дає їм можливість ефективно співпрацювати на національному і міжнародному рівнях. Підвищення кваліфікації позаштатних негодіаторів також здійснюється на базі секції негодіації бюро антитерористичних операцій Головної комендатури поліції. Першочергово звертається увага на діяльність негодіаторів у пов'язаних з терористичними загрозами ситуаціях, співпраці негодіаторів з бойовими відділами бюро антитерористичних операцій Головної комендатури поліції, поліцейської негодіації з іноземцями та взаємодії із засобами масової інформації.

Філософія переговорів ґрунтується на постулаті щодо опанування емоцій. Тому найсуттєвішими компонентами професіоналізму поліцейського негодіатора визнається наявність усталених навичок мовлення та інтонування, контактність, гнучкість, стресостійкість, швидкість реакції, здатність приймати миттєві рішення, впевненість, терпіння і самоконтроль, вміння працювати в команді та здатність вжитися у ситуацію особи, яка спричинила кризову ситуацію, вислухати її, співпереживати, максимально знизити рівень напруженості і стресу. Виснажливість переговорного процесу об'єктивно зумовлює здатність негодіатора швидко відновлювати комунікаційні кондиції. Водночас зазначимо, що поліцейським негодіатором не може бути особа із заниженою самооцінкою, слабохарактерна (позбавлена сильної волі, твердого характеру), гіперчутлива (емоційно вразлива). Примітно, що табуованих тем у поліцейській негодіації не існує. Поліцейські негодіатори зберігають анонімність. Після завершення негодіації обов'язково проводиться нарада, де подія комплексно обговорюється (складні моменти, евентуальні помилки, інноваційні практики тощо).

Резюмуючи, зазначимо, що поліцейська негодіація належить до важливих інструментів вирішення кризових ситуацій, пов'язаних з реальним ризиком для життя і здоров'я людини. Досвід поліції Республіки Польща свідчить про важливість вичерпного нормативно-правового регулювання переговорної діяльності і визначення профілю професійної компетентності поліцейських негодіаторів. Робота поліцейського негодіатора першочергово полягає у рятуванні потенційних самогубців і запобіганні вчиненню насильницьких злочинів. Важливо усвідомлювати, що переговорна діяльність здійснюється у

складі групи, однак поліцейські неогоціатори позбавлені повноважень приймати рішення щодо переговорного процесу. Перспектива розбудови вітчизняної системи поліцейської неогоціації має розглядатися крізь призму посилення проактивного компоненту інтервенційної діяльності Національної поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Привалова Ю. В. Негоциация как образовательная инновация. *Язык и культура*. 2013. № 2. С. 116–128. URL: <http://journals.tsu.ru/uploads/import/917/files/22-116.pdf> (дата звернення: 07.02.2018).
2. У Києві запрацював новий поліцейський відділ превентивної комунікації – «поліції діалогу» // Новое время : сайт. 02.11.2017. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/u-kijevi-zapratsjuvav-novij-politsejskij-viddil-preventivnoji-komunikatsiji-politsija-dialogu-2135082.html> (дата звернення: 07.02.2018).
3. Zarządzenie Nr. 4 Komendanta Głównego Policji z dnia 26 marca 2002 r. w sprawie form i metod wykonywania negocjacji policyjnych. *Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji*. 2002. Nr 5. S. 57–58.
4. Decyzja Nr. 888 Komendanta Głównego Policji z dnia 5 grudnia 2007 r. w sprawie programu kursu specjalistycznego dla negocjatorów policyjnych. *Dziennik Urzędowy Komendy Głównej Policji*. 2007. Nr 23. S. 863.

Отримано 15.02.2018

УДК 159.922

Вікторія Миколаївна САВІЩЕНКО,

декан юридичного факультету

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, кандидат педагогічних наук, доцент

СОЦІАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИСТА

Проаналізовано поняття «юридична діяльність». Показано співвідношення «професійної» та «соціальної» компетентностей юриста.

Стратегія розвитку юридичної освіти перебуває у нерозривному зв'язку з домінуючими у суспільстві принципами правової доктрини, яка по суті й виконує функцію вихідних начал праворозуміння, закладає основи пізнання юридичної діяльності. Головна мета вищої юридичної освіти має полягати в підготовці фахівця, здатного гармонізувати суспільні відносини, розв'язувати складні конфліктні ситуації з огляду на те, що життя, здоров'я, честь і гідність людини є вищими соціальними цінностями.

Необхідність удосконалення підготовки майбутніх юристів обумовлена існуючими протиріччями між: